

สรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยที่ได้ค่าเป็นมาโดยตลอดอาจกล่าวได้ว่าลักษณะของการทำสงครามเป็นรูปแบบหนึ่งของความรุนแรงและบรรเทาความรุนแรงในหลาย ๆ รูปแบบเช่น การทะเลาะเบาะแว้ง การทำร้ายซึ่งกันและกันของคนสองคน การก่ออาชญากรรมปล้นฆ่า การก่อการกบฏ การก่อการจลาจล การก่อการร้าย เป็นต้น ในบรรดาความรุนแรงเหล่านี้ อาจถือได้ว่าการทำสงครามเป็นความรุนแรงขั้นสูงสุดทั้งในแง่ของการปฏิบัติการและผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการ ไม่ว่าจะเป็นจำนวนคนที่เข้าร่วมปฏิบัติการ เครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติการและความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินมีมากกว่าเมื่อเทียบกับความรุนแรงรูปแบบอื่น ๆ

นอกจากนี้การโต้แย้งเกี่ยวกับปัญหาทางจริยธรรมของการทำสงครามดูเหมือนว่าจะเป็นเรื่องใหญ่โตกว่าการกระทำที่รุนแรงในรูปแบบอื่น ๆ แต่ในความเป็นจริงแล้วเราพบว่า การทำสงครามเป็นเพียงการกระทำย่อยอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับการทำแท้ง การทำอวัยวะบริจาค เป็นต้น ซึ่งประเด็นปัญหาทางจริยธรรมเหล่านี้ล้วนเป็นประเด็นย่อยที่เป็นส่วนหนึ่งของประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่ใหญ่กว่า ประเด็นใหญ่ที่ว่านั่นก็คือ เรื่องการฆ่า โดยเฉพาะการฆ่ามนุษย์ ดังนั้น ประเด็นโต้แย้งที่สำคัญของการทำสงครามก็คือ การพยายามที่จะหาเหตุผลมาสนับสนุนหรือคัดค้านว่า การฆ่ากันด้วยรูปแบบของการทำสงครามเป็นการกระทำที่ถูกต้องหรือผิดด้วยเหตุผลอย่างไร ในปรัชญาสาขาจริยศาสตร์มีสำนักสำคัญ 2 สำนักที่มีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องนี้ สำนักแรกคือ ลัทธิของคานท์ (Kant) สำนักหลังคือ ประโยชน์นิยม (utilitarianism)

สำหรับคานท์แล้วศีลธรรมจะต้องเป็นเรื่องแน่นอนตายตัว ปราศจากข้อแม้ใด ๆ การกระทำใดที่ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดก็เพราะการกระทำนั้น ๆ ทำผิดกฎศีลธรรม มีกฎศีลธรรมของคานท์อยู่ข้อหนึ่งก็คือ จงอย่าใช้เพื่อนมนุษย์เป็นเครื่องมือเพื่อการใด การใช้มนุษย์เป็นเครื่องมือถ้าเป็นไปเพื่อตัวเองก็ผิดแน่ และถึงแม้จะเป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นหรือของส่วนรวมก็ผิดเหมือนกัน เราต้องถือว่าคำของคนทุกคนเสมอกัน เราต้องปฏิบัติคือ

เพื่อนมนุษย์ในฐานะที่เขาเป็นจุดหมายในตัวเอง มิใช่เป็นเครื่องมือไปสู่สิ่งใด ๆ ถ้าการกระทำอันหนึ่งเช่น การทำลายชีวิตเป็นสิ่งผิดศีลธรรม มันจะผิดโดยไม่มีข้อแม้ใด ๆ คำที่ดีที่ว่า หลักการสำคัญกว่าผลที่จะได้ ผลที่จะเกิดขึ้นนั้นไม่ว่าเป็นประโยชน์แก่ตนเองหรือแก่คนส่วนใหญ่ก็มีได้ทำให้การกระทำที่ผิดหลักการนั้นกลายเป็นสิ่งที่ถูกขึ้นมาได้

สมมติว่านาย ก เกิดอาการคลุ้มคลั่งคว่ำระเบิดออกมาเพื่อที่จะขว้างเข้าใส่กลุ่มคนที่ประกอบไปด้วยเด็กนักเรียนเป็นส่วนใหญ่ และถ้าในสถานการณ์เช่นนั้น ไม่มีหนทางอื่นใดเลยที่จะสามารถหยุดยั้งนาย ก เอาไว้ได้นอกจากจะต้องยิงนาย ก สำหรับคำนี้แล้ว การยิงนาย ก ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิด เพราะการทำลายชีวิตผิดเสมอโดยไม่มีข้อแม้ใด ๆ ผลที่เกิดจากการช่วยชีวิตเด็กนักเรียนจำนวนมากเหล่านั้น จะนำมาเป็นข้ออ้างเพื่อหักลบกับความผิดไม่ได้

ในกรณีของการฆ่ากันด้วยรูปแบบของการทำสงครามก็ทำนองเดียวกัน สมมติว่าประเทศ ก กับประเทศ ข กระทำสงครามกันมาเป็นเวลานานและยากที่จะยุติสงครามลงไปได้โดยง่าย มีหนทางเดียวก็คือ ประเทศ ก ใช้ระเบิดถล่มเมืองหลวงของประเทศ ข ซึ่งจะทำให้ประเทศ ข พ่ายแพ้และสามารถยุติสงครามลงได้โดยเร็ว อีกทั้งจะก็ไม่ต้องสูญเสียชีวิตของประชาชนของทั้งสองประเทศนับจำนวนล้านอีกต่อไป แต่การกระทำของประเทศ ก ในครั้งนี้อาจเป็นเหตุให้ประชาชนของประเทศ ข ต้องเสียชีวิตลงถึงแสนคนก็ความ จากกรณีตัวอย่างนี้ ถ้าถือตามหลักศีลธรรมของค้ำถั่ง ก็เท่ากับประเทศ ก ใช้มนุษย์เป็นเครื่องมือนั่นเอง ซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดตามกฎศีลธรรมของค้ำถั่ง

ความเห็นของฝ่ายประโยชน์นิยมแตกต่างจากของค้ำถั่งโดยสิ้นเชิง ค้ำถั่งถือว่าหลักการสำคัญกว่าผลที่จะได้ ส่วนฝ่ายประโยชน์นิยมถือว่า ผลที่จะได้สำคัญกว่าหลักการ ผลที่จะได้จากกระทำหนึ่ง ๆ จึงเป็นเกณฑ์ตัดสินการกระทำหนึ่ง ๆ ว่าถูกหรือผิด การกระทำที่ถูกควร ความดีชนะของฝ่ายประโยชน์นิยมก็คือ การกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขมากที่สุด ดังนั้น กรณีที่จำเป็นต้องใช้วิธีฆ่านาย ก เพื่อป้องกันมิให้บตร้ายเกิดขึ้นกับเด็ก ๆ จำนวนมาก จึงเป็นการกระทำที่ถูก เพราะเราต้องเลือกระหว่างชีวิตของคนเสียสติคนหนึ่งกับเด็ก ๆ จำนวนหลายคน

ทำนองเดียวกันกับกรณีของการทำสงคราม ถ้าหากประเทศ ก และประเทศ ข ยังคงทำสงครามยืดเยื้อต่อไป ชีวิตผู้คนก็จะต้องมากเจ็บล้มตายลงอีก เป็นจำนวนมากมาย ดังนั้น ถ้าประเทศ ก ใช้ระเบิดถล่มเมืองหลวงของประเทศ ข เป็นเหตุทำให้มีคนเสียชีวิตลงจำนวนมาก แต่ก็ยังน้อยกว่า ถ้าจะปล่อยให้การทำสงครามดำเนินต่อไป เมื่อพิจารณาถึงผลที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนจำนวนมากไปแล้ว การใช้วิธีการของประเทศ ก ก็เป็นการกระทำที่ถูกต้องตามทัศนะของฝ่ายประโยชน์นิยม

จึงอาจกล่าวได้ว่า กรณีของการฆ่ากันด้วยรูปแบบของการทำสงครามนั้น เราไม่อาจยึดหลักการตามกฎศีลธรรมตามทัศนะของค่านิยมโดยเคร่งครัดได้ เพราะบางครั้งการคำนึงถึงผลที่จะได้จากการกระทำก็ยังเป็นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงด้วยเช่นกัน

ผลของการวิจัยในครั้งนี้ได้ขอยุติอันอาจเป็นแนวทางสำหรับการพิจารณาคัดสินค่าทางจริยธรรมของการทำสงครามก็คือ การทำสงครามสามารถอ้างเหตุผลทางศีลธรรมมาสนับสนุนได้ว่า ในบางเงื่อนไขหรือบางกรณี การทำสงครามสามารถตัดสินได้ว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้องหรือผิดก็ได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงเหตุผลอันเป็นเงื่อนไขของการกระทำในแต่ละกรณี คือเงื่อนไขในกรณีที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายของการทำสงคราม แม้ว่าในการอ้างเหตุผลสนับสนุนหรือคัดค้านจะสามารถแยกพิจารณาเฉพาะในแต่ละกรณีได้ แต่หากพิจารณาในแง่ของความสัมพันธ์กันระหว่างเป้าหมายกับวิธีการทำสงครามแล้ว ควรพิจารณาคัดสินร่วมกันว่า หากแม้เป้าหมายของการกระทำสงครามจะมีความถูกต้องชอบธรรมแล้วก็ตาม วิธีการที่ใช้ในสงครามก็ควรจะต้องมีความถูกต้องชอบธรรมควบคู่กันด้วย จึงจะกล่าวได้ว่าการทำสงครามนั้น ๆ เป็นการกระทำที่ถูกต้องโดยสมบูรณ์

อย่างไรก็ตาม การพิจารณาประเด็นปัญหาทางจริยธรรมเกี่ยวกับการทำสงครามนั้น ๆ ซึ่งเป็นการถกเถียงกันถึงความเป็นไปได้นั้น ซึ่งเหตุผลของทัศนะที่แตกต่างกันออกไป การวิจัยในครั้งนี้เป็นความพยายามที่จะทำให้ปัญหาที่กำลังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่มีความกระจ่างขึ้น และเป็นการเสนอทัศนะอันเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งสำหรับปัญหาสงคราม กระนั้นก็ตาม แม้จะยอมรับว่าการทำสงครามเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่สามารถหาเหตุผลมาสนับสนุนได้ว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้อง แต่การยอมรับดังกล่าวก็ไม่ได้หมายความว่า จะปฏิเสธสันติภาพและสันติวิธีโดยสิ้นเชิง และการยอมรับสันติภาพและสันติวิธีก็ไม่ได้หมาย

ความว่าจะต้องปฏิเสธวิธีการทำสงครามอย่างสิ้นเชิงเช่นกัน ความเป็นไปได้ก็คือ ควร
เลือกการทำสงครามในฐานะที่เป็นวิธีการสุดท้ายในบรรดาสันติวิธีทั้งหลาย

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย